

EDUSKUNNAN VASTAUS 286/2002 vp

Hallituksen esitys laeiksi esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä eräiden näihin liittyvien lakien muuttamisesta

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä laeiksi esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä eräiden näihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 52/2002 vp).

Valiokuntakäsittely

Lakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LaVM 31/2002 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lausumat:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, millä tavoin uudet pakkokeinovaltuudet ovat edistäneet yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta ja onko pakkokeinojen kohteena olevien perusoikeuksien suoja riittävä. Selvityksen tuloksia tulee selostaa vuotta 2005 koskevassa hallituksen toimenpidekertomuksessa.
2. Eduskunta edellyttää, että uuden hukkaamiskielto- ja takavarikkosäännöksen soveltamiskäytäntöä seurataan ja ryhdytään tarvittaessa toimiin vahingonkorvaussäännösten uudistamiseksi.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

esitutkintalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun esitutkintalain (449/1987) 2 §:n 2 momentti, 4 a §, 42 §:n 2 momentti ja 43 a §, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 2 momentti laissa 498/1995 sekä 4 a §, 42 §:n 2 momentti ja 43 a § laissa 692/1997,

muutetaan 4 §, 5 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti, 19 ja 22 §, 24 §:n 2 momentti, 28 §:n 1 momentti, 29 §:n 1 momentti, 30 §:n 1 momentti, 33 ja 43 §, 44 §:n 1 ja 2 momentti sekä 45 §:n 2 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 5 §:n 1 momentti, 28 §:n 1 momentti ja 43 § osaksi mainitussa laissa 692/1997, 19 § mainitussa laissa 498/1995, 33 § laissa 452/1999 sekä 44 §:n 2 momentti laissa 203/1997, sekä

lisätään 9 §:ään uusi 2 momentti ja 24 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 38 a—38 c § ja 38 a §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 39 a § sekä laista mainitulla lailla 692/1997 kumotun 47 §:n tilalle uusi 47 § seuraavasti:

4 §

Esitutkinta saadaan jättää toimittamatta sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.

Jos viranomainen sen perusteella, mitä muussa laissa säädetään, jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikokseen syyllisen saattamiseksi syytteen, esitutkinta toimitetaan vain erityisestä syystä.

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos hän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

5 §

Esitutkinnassa selvitetään:

1) rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, ketkä ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat;

2) asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus, jos hän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 9 §:n nojalla on pyytänyt syyttäjää ajamaan hänen vaatimustaan; sekä

3) mahdollisuudet rikoksella saadun omaisuuden palauttamiseksi ja rikoksen johdosta tuomittavan menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen täytännönpanemiseksi.

9 §

Jos esitutkinnassa ilmenee, ettei henkilöä, jolle on kuulustelussa tai muuten ilmoitettu hänen asemansa rikoksesta epäiltynä, enää ole syytä epäillä rikoksesta, mutta ettei esitutkintaa kokonaisuudessaan voida päättää 43 §:ssä säädetyllä tavalla, esitutkinta lopetetaan hänen osaltaan.

17 §

Jokainen, jolta otaksutaan voitavan saada selvitystä rikoksesta tai jonka läsnäolo esitutkintatoimenpidettä suoritettaessa on muutoin tarpeen rikoksen selvittämiseksi, on velvollinen kutsuta saapumaan esitutkintaan sen kihlakunnan alueella, missä hän oleskelee.

19 §

Rikospaikalta tai sen välittömästä läheisyydestä tavatun on poliisimiehen kehotuksesta jättävä tälle paikalle tai saavuttava välittömästi muuhun saman kihlakunnan alueella olevaan paikkaan, jos häntä on asian selvittämiseksi tarpeen heti kuulla. Jos hän ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy noudattamasta kehotusta tai tämä on hänen käyttäytymisensä perusteella todennäköistä, poliisimies voi estää häntä poistumasta paikalta tai ottaa hänet kiinni ja viedä kuultavaksi.

Henkilö, jonka havaitaan poistuvan rikospaikalta, saadaan ottaa kiinni 1 momentissa tarkoitetun kehotuksen antamiseksi, jos olosuhteet ovat sellaiset, ettei kehotusta voida muuten saattaa hänen tietoonsa ja asian selvittäminen muuten vaarantuisi.

22 §

Kuulusteltavan on oltava itse läsnä kuulustelussa.

Jos tutkija katsoo, ettei siitä aiheudu haittaa ja ettei se vaaranna tutkinnan luotettavuutta, asianosainen saa kuitenkin antaa lausumansa asiamiehen välityksellä taikka puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä. Samoin edellytyksin saadaan todistajaa kuulustella puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä. Rikoksesta epäillyn osalta edellytyksenä on lisäksi, että asia on merkitykseltään vähäinen eikä epäilty kiistä rikosilmoituksen oikeellisuutta tai että kysymyksessä on aikaisemmin suoritettun kuulustelun vähäinen täydentäminen. Kuulustelupöytäkirjasta on käytävä ilmi, miltä osin lausuma tai kertomus on annettu asiamiehen välityksellä, puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä.

Asianosaiselta on otettava vastaan hänen tarjoamansa, kuulustelukertomusta täydentävät kirjalliset selvitykset. Erityisistä syistä tällaisia selvityksiä voidaan ottaa vastaan myös todistajalta tätä kuulusteltaessa.

24 §

Kuulustelua ei saa toimittaa kello 22:n ja 7:n välisenä aikana, paitsi:

- 1) kuulusteltavan pyynnöstä;
- 2) suppeassa esitutkinnassa, johon kuulusteltava on 19 §:n mukaan velvollinen heti jäämään tai saapumaan; tai
- 3) jos siihen on muu erityinen syy.

Kuulusteltavalle on annettava tilaisuus säännölliseen ateriointiin ja riittävään lepoon.

28 §

Jos todistajalla ilmeisesti on tiedossaan seikka, joka on tärkeä syyllisyyden selvittämiseksi tai rikoksella saadun hyödyn jäljittämiseksi ja pois ottamiseksi, ja hän kieltäytyy sitä ilmaise-masta, vaikka hän olisi siihen velvollinen tai 27 §:n 2 momentin mukaan oikeutettu, todistajan kuulustelu toimitetaan tutkinnanjohtajan pyynnöstä tuomioistuimessa.

29 §

Kuulusteltavalle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa. Epäillylle on samalla ilmoitettava, mistä teosta häntä epäillään.

30 §

Kuulusteltavan pyynnöstä on kuulustelussa oltava läsnä luotettava ja oikeudenkäymiskaa-ren 17 luvun 43 §:n mukaan esteetön todistaja. Tutkija voi myös omasta aloitteestaan kutsua todistajan saapuville. Jollei kuulustelua voida tutkintaa vaarantamatta viivyttää, se saadaan kuulusteltavan pyynnöstä huolimatta pitää ilman todistajaa. Kahdeksaatoista vuotta nuorempaa epäiltyä ei kuitenkaan saa kuulustella ilman todistajaa, paitsi jos kuulustelussa on läsnä hänen

avustajansa tai laillinen edustajansa taikka sosiaalilautakunnan edustaja.

33 §

Jos kuulusteltava ei ole täyttänyt viittätoista vuotta, hänen huoltajallaan, edunvalvojallaan tai muulla laillisella edustajallaan on oikeus olla läsnä kuulustelussa.

Jos asianomistajana tai epäiltynä kuulusteltava on viisitoista vuotta täyttänyt vajaavaltainen, huoltajalla, edunvalvojalla tai muulla laillisella edustajalla on oikeus olla läsnä kuulustelussa, jos tämä tutkittavaa rikosta koskevassa oikeudenkäynnissä saisi oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 tai 2 §:n mukaan käyttää puhevaltaa vajaavaltaisen sijasta tai ohella.

Tutkija voi kieltää vajaavaltaisen 1 ja 2 momentissa tarkoitetun edustajan läsnäolon kuulustelussa, jos tätä epäillään tutkittavana olevasta rikoksesta.

Kuulustelusta on etukäteen ilmoitettava läsnäoloon oikeutetuille vajaavaltaisen edustajille, jos se käy vaikeudetta päinsä. Ainakin yhdelle heistä on varattava tilaisuus olla läsnä kuulustelussa, paitsi jos vajaavaltaista on rikoksen selvittämisen vuoksi välttämätöntä viipymättä kuulustella. Tällöin vajaavaltaisen edustajalle on ilmoitettava kuulustelusta mahdollisimman pian.

Muut esitutkintatoimenpiteet

38 a §

Rikoksesta epäillyn tunnistamiseksi asianomistaja tai todistaja voidaan velvoittaa osallistumaan tunnistajana tilaisuuteen, jossa tunnistettavan rikoksesta epäillyn lisäksi käytetään vertailuhenkilöitä (*ryhmätunnistus*).

Ryhmätunnistus on järjestettävä siten, että sen tulos on mahdollisimman luotettava. Vertailuhenkilöinä ei saa käyttää henkilöitä, joiden ulkonäkö poikkeaa epäillystä tunnistamisen luotettavuutta vähentävällä tavalla. Vertailuhenkilöitä ryhmätunnistuksessa on oltava vähintään viisi.

Muiden henkilöiden, kuten avustajan, oikeudesta olla läsnä ryhmätunnistuksessa on voimassa, mitä kuulustelusta säädetään.

Ryhmätunnistamisesta on laadittava pöytäkirja, minkä lisäksi tilaisuus on tallennettava videotallenteeseen tai muuhun siihen verrattavaan kuvatallenteeseen.

Tarkempia säännöksiä ryhmätunnistuksesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

38 b §

Sivullinen henkilö voidaan velvoittaa osallistumaan ryhmätunnistukseen vertailuhenkilönä vain, jos se on rikoksen laatu huomioon ottaen tärkeää asian selvittämiseksi. Vertailuhenkilö voi kuitenkin kieltäytyä osallistumasta tunnistamistilaisuuteen, jos osallistuminen aiheuttaisi hänelle kohtuutonta haittaa.

Ryhmätunnistukseen osallistuneella sivullisella on oikeus saada siitä kohtuullinen korvaus. Korvauksen määrästä säädetään sisäasiainministeriön asetuksella.

38 c §

Mitä 38 a §:ssä säädetään ryhmätunnistuksesta, on soveltuvin osin voimassa myös tunnistuksessa, jossa käytetään valokuvia tai muuta kuvatallennetta.

39 a §

Asianomistajan ja todistajan kuulustelu on tallennettava videotallenteeseen tai siihen rinnastettavaan muuhun kuva- ja äänitallenteeseen, jos kuulustelukertomusta on tarkoitus käyttää todisteena oikeudenkäynnissä eikä kuultavaa tämän nuoren iän tai henkisen toiminnan häiriintyneisyyden vuoksi todennäköisesti voida siinä haittaa kuulusteltavalle aiheuttamatta kuulla henkilökohtaisesti. Kuulustelussa on otettava huomioon kuulusteltavan kehitystason asettamat erityisvaatimukset kuulustelumenetelmille, kuulusteluun osallistuvien henkilöiden määrälle ja muille kuulusteluolosuhteille. Tutkinnanjohtaja voi päättää, että muukin kuin esitutkintaviranomainen voi kuulustelijan valvonnassa esittää kysymykset kuulusteltavalle. Rikoksesta epäillylle on varattava mahdollisuus esittää kysymyksiä kuulusteltavalle. Jos rikoksesta epäilty niin pyytää, hänen kysymyksensä saa esittää myös asiamies tai avustaja. Kuulustelija voi kui-

tenkin määrätä, että kysymykset on esitettävä kuulustelijan välityksellä kuulusteltavalle.

43 §

Esitutinnan valmistuttua asia on toimitettava syyttäjälle syyteharkinnan suorittamista tai rangaistusmääräyksen antamista varten.

Esitutkinta lopetetaan kuitenkin saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi, jos:

1) tutkinnassa on käynyt selville, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettyä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaadetta; tai

2) esitutkintaviranomainen on tutkinnan aloittamisen jälkeen päättänyt 4 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulla perusteella luopua enemmistä toimenpiteistä.

Esitutkintaviranomainen voi 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa antaa rikokseen syyllistyneelle suullisen tai kirjallisen huomautuksen.

44 §

Yksinkertaisissa ja selvissä asioissa saadaan toimittaa *suppea esitutkinta*, jos teosta ei ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen johdosta saadaan kuitenkin toimittaa suppea esitutkinta vain, jos asia käsitellään rikesakkoasiana tai rangaistusmääräysmenettelyssä.

Suppeassa esitutkinnassa ei ole tutkinnanjohtajaa. Kuulustelukertomukseen merkitään vain kuulusteltavan lausuman pääsisältö, joka voidaan kirjata kuulustelupöytäkirjan sijasta muuhun asiakirjaan.

45 §

Avustajana yksittäistapauksessa ei saa toimia se, joka:

1) on toiminut rikoksesta epäillyn neuvonantajana tutkittavassa tai siihen välittömästi liittyvässä rikoksessa;

2) toimii toisen rikoksesta epäillyn avustajana tutkittavaa tai siihen välittömästi liittyvää ri-

kosta koskevassa asiassa, mikäli hänen toimimisensa asianosaisen avustajana oletettavasti vaikeuttaa merkittävästi asian selvittämistä;

3) toimii tai on toiminut tutkittavaa tai siihen välittömästi liittyvää rikosta koskevassa asiassa pakkokeinolain 5 a luvun 6 a §:ssä tarkoitettuna julkisena asiamiehenä;

4) harjoittaa oikeudellisten toimeksiantojen hoitamista yhdessä sellaisen henkilön kanssa, joka 1—3 kohdassa tarkoitettua syystä ei saisi toimia asianosaisen avustajana;

5) on epäiltynä tai todistajana tutkittavaa tai siihen välittömästi liittyvää rikosta koskevassa asiassa; tai

6) on virkamiehenä tai muuten julkista valtaa käyttäen osallistunut toimenpiteisiin tutkittavas-

sa tai siihen välittömästi liittyvässä rikoksessa taikka tällaista rikosta koskevassa asiassa.

47 §

Kun on päätetty, ettei esitutkintaa toimiteta tai että esitutkinta lopetetaan 4 §:n 3 momentin, 9 §:n 2 momentin tai 43 §:n 2 momentin perusteella taikka että esitutkinta keskeytetään, tutkinnanjohtajan on huolehdittava siitä, että päätöksestä viipymättä ilmoitetaan asianomistajille ja esitutkinnassa asianosaisina kuulustelluille, jollei sitä ole pidettävä tarpeettomana.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 6 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 565/1997,

muutetaan 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohta, 6 §:n 1 ja 4 kohta, 21 §:n 3 momentti, 23 ja 24 § sekä 27 §:n 2 momentti, 2 luvun 1 ja 3 § sekä 6 §:n 2 ja 3 momentti, 3 luvun 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti ja 4 §:n 2 momentti, 5 luvun 1, 2, 8, 10 ja 11 §, 5 a luvun 1—5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 7 §:n 1 ja 2 momentti, 9 §, 11 §:n 2 momentti sekä 13 ja 14 § sekä 6 luvun 5 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 luvun 1 § laissa 213/1995, 1 luvun 6 §:n 1 kohta laissa 886/1996, 1 luvun 21 §:n 3 momentti, 23 ja 24 § sekä 2 luvun 3 ja 6 §:n 2 ja 3 momentti laissa 693/1997, 5 luvun 1 § osaksi laissa 566/1998, 5 luvun 10 § osaksi laissa 615/2002, 5 luvun 11 § laissa 655/2001, 5 a luvun 1 §, 6 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 ja 2 momentti, 9 §, 11 §:n 2 momentti sekä 13 ja 14 § laissa 402/1995, 5 a luvun 2 § laeissa 18/2003 ja 64/2003, 5 a luvun 3 § ja 6 luvun 5 § mainituissa laeissa 565/1997 ja 18/2003, 5 a luvun 4 § laissa 366/1999 ja mainituissa laeissa 402/1995 ja 18/2003, 5 a luvun 5 § mainituissa laeissa 402/1995 ja 366/1999 sekä 5 a luvun 6 §:n 2 momentti mainituissa laeissa 565/1997, sekä

lisätään 1 lukuun siitä mainitulla lailla 693/1997 kumotun 22 §:n tilalle uusi 22 §, 5 luvun 12 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 213/1995, uusi 4 momentti sekä 5 a lukuun uusi 3 a, 4 a, 4 b ja 6 a—6 c § seuraavasti:

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

3 §

Pidättämisen edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää:

2) jos rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että hän:

a) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;

b) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumpaniinsa; taikka

c) jatkaa rikollista toimintaa;

6 §

Pidättämiseen oikeutettu virkamies

Pidättämisestä päättää *pidättämiseen oikeutettu virkamies*. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat:

1) poliisiylijohtaja, poliisijohtaja, poliisiylitarkastaja, poliisitarkastaja, lääninpoliisijohtaja, lääninpoliisiylitarkastaja, lääninylikomisario, lääninkomisario, poliisipäällikkö, apulaispoliisipäällikkö, nimismies, keskusrikospoliisin päällikkö, apulaispäällikkö ja toimistopäällikkö, suojelupoliisin päällikkö, esitutkintatehtäviin määrätty apulaispäällikkö, esitutkintatehtäviin määrätty osastopäällikkö ja esitutkintatehtäviin määrätty ylitarkastaja, liikkuvan poliisin päällikkö, apulaispäällikkö ja liikennepoliisitarkastaja, rikosylitarkastaja, rikostarkasta-

ja, rikosylikomisario, ylikomisario, rikoskomisario ja komisario;

4) rajavartiolaitoksen päällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö ja hallinnollisen toimiston toimistopäällikkö sekä rajavartioston ja merivartioston komentaja.

21 §

Määräajan asettaminen syytteen nostamista varten

Vangittua vastaajaa koskevan syyteasian tuomioistuinkäsittelyssä noudatettavista määräajoista säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997).

22 §

Vangitsemiasian uudelleen käsittely

Jos rikoksesta epäilty on vangittu, tuomioistuimen, joka käsittelee syytteen ensimmäisenä oikeusasteena, on otettava vangitsemiasia tuomion antamiseen asti uudelleen käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua pyynnön esittämisestä, jos vangittu sitä pyytää. Vangitsemiasiaa ei kuitenkaan tarvitse ottaa uudelleen käsiteltäväksi aikaisemmin kuin kahden viikon kuluessa asian edellisestä käsittelystä.

Tuomioistuimen tulee ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi tätä aikaisemminkin, jos siihen on aihetta edellisen käsittelyn jälkeen ilmi tulleen seikan johdosta. Tutkinnanjohtajan on välittömästi ilmoitettava tuomioistuimelle ja vangitulle seikasta, jonka vuoksi vangittuna pitämiseen ei enää ole syytä.

Vangitulle ja hänen avustajalleen sekä asianomaiselle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi vangitsemiasiaa uudelleen käsiteltäessä, jollei vangittu tai pidättämiseen oikeutettu virkamies ilmoita, ettei kuuleminen ole tarpeen. Vangittu on tuotava tuomioistuimeen, jos hän haluaa tulla

henkilökohtaisesti kuulluksi tai hänen kuulemiseensa asian selvittämiseksi on muutoin syytä.

23 §

Vangittuna pitämisestä määrääminen eräissä tapauksissa

Jos tuomioistuin peruuttaa tai lykkää pääkäsittelyn taikka määrää toimitettavaksi uuden pääkäsittelyn asiassa, jossa vastaaja on vangittuna, on sen samalla tutkittava, onko syytä pitää hänet edelleen vangittuna. Vangitsemisasian uudelleen käsittely ei kuitenkaan ole tarpeen sinä aikana, kun pääkäsittelyä on lykätty jonkun samassa asiassa vastaajana olevan mielentilan tutkimisen johdosta. Vangittuna pitämisestä on myös määrättävä, jos tuomioistuin ei julista tuomiota heti pääkäsittelyn päätyttyä.

24 §

Vangitun päästäminen vapaaksi

Käsitellessään kysymystä vangitun pitämisen edelleen vangittuna tuomioistuimen on määrättävä hänet päästettäväksi heti vapaaksi, jos se varattuaan asianomaiselle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle tilaisuuden tulla kuulluksi katsoo, ettei edellytyksiä vangittuna pitämiseen enää ole.

Tuomioistuimen on asianomaisen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä määrättävä vangittu päästettäväksi heti vapaaksi, jos edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei enää ole. Vangittu on määrättävä päästettäväksi vapaaksi myös, jos syytettä ei ole nostettu sille määrätysajassa eikä sen kuluessa ole pyydetty määrätajan pidentämistä. Vangittua tai hänen avustajaansa ei tarvitse kutsua asian käsittelyyn.

27 §

Muutoksenhaku

Vangittu saa kannella päätöksestä. Kantelulle ei ole määräaika. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Jollei kantelua jätetä tutkimatta tai sel-

västi perusteettomana hylätä, sen johdosta on asianomaiselle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle varattava tilaisuus vastauksen antamiseen hovioikeuden tarkoituksenmukaiseksi katsomalla tavalla, jollei se ole ilmeisesti tarpeetonta.

2 luku

Matkustuskielto

1 §

Matkustuskiellon edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan määrätä pidättämisen tai vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että hän:

1) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa; tai

2) jatkaa rikollista toimintaa.

3 §

Matkustuskiellosta päättävä viranomainen

Esitutinnan aikana matkustuskieltoa koskevasta asiasta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Ennen päätöksen tekemistä siitä on ilmoitettava syyttäjälle, joka voi ottaa päätettäväkseen kysymyksen matkustuskiellosta. Kun asia esitutinnan päätyttyä on siirretty syyttäjälle, matkustuskieltoa koskevasta asiasta päättää syyttäjä. Mitä tässä momentissa säädetään, on voimassa myös tuomioistuimen hylättyä 6 §:n 3 momentissa tarkoitetun vaatimuksen.

Syytteen nostamisen jälkeen matkustuskieltoa koskevasta asiasta päättää tuomioistuin. Tuomioistuin saa tällöin määrätä syytetyn matkustuskieltoon vain syyttäjän vaatimuksesta.

Vangitsemisvaatimusta sekä vangittuna pitämistä koskevaa asiaa käsitellessään tuomio-

istuin saa 1 §:ssä säädetyn edellytyksin määrätä epäillyn vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon. Tällöin tuomioistuin päättää tätä matkustuskieltoa koskevasta asiasta myös ennen syytteen nostamista. Vangitsemispäätöksestä tehdyn kantelun johdosta määrättyä matkustuskieltoa koskevasta asiasta päättää kuitenkin vangitsemispäätöksen tehnyt tuomioistuin.

6 §

Matkustuskiellon kumoaminen

Matkustuskielto on kumottava, jollei syytettyä nosteta 60 päivän kuluessa kiellon määräämisestä. Tuomioistuin saa asianomaisen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen edellä tarkoitettuna määräaikana tekemästä pyynnöstä pidentää tätä aikaa.

Matkustuskieltoon määrättyllä on jo ennen syytteen nostamista oikeus saattaa kysymys pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräämän matkustuskiellon voimassa pitämisestä tuomioistuimen tutkittavaksi. Tuomioistuimen on kumottava kielto tai 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräys kokonaan tai osittain, jos se varattuaan asianomaiselle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle tilaisuuden tulla kuulluksi katsoo, ettei matkustuskiellon pitämiseen sellaisenaan voimassa ole edellytyksiä.

3 luku

Hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko

1 §

Hukkaamiskielton ja vakuustakavarikon edellytykset

Jos on olemassa vaara, että se jota on syytä epäillä rikoksesta tai se, joka voidaan rikoksen johdosta tuomita korvaamaan vahinko tai menettämään valtiolle rahamäärä, pyrkii välttämään

sakon, korvauksen tai menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamista kätkemällä tai hävittämällä omaisuuttaan, pakenemalla tai muulla näihin rinnastettavalla tavalla, saadaan hänen omaisuuttaan panna hukkaamiskieltoon enintään määrä, joka oletettavasti vastaa tuomittavaa sakkoa, korvausta ja menettämisseuraamusta.

3 §

Väliaikaistoimenpiteet

Jos 1 §:ssä säädetty edellytykset ilmeisesti ovat olemassa eikä asia siedä viivytystä, tutkinnanjohtaja tai syyttäjä saa panna siinä mainittua omaisuutta väliaikaisesti hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon, kunnes tuomioistuin on päättänyt asiasta. Tämä toimenpide peräytyy, jos vaatimusta hukkaamiskiellostä tai vakuustakavarikosta ei ole tehty tuomioistuimelle viikon kuluessa väliaikaisen määräyksen antamisesta. Jos väliaikainen hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko olisi 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua syytä kumottava ennen kuin tuomioistuin on alkanut käsitellä asiaa, tutkinnanjohtajan tai syyttäjän on kumottava väliaikaistoimenpide.

4 §

Hukkaamiskielton ja vakuustakavarikon kumoaminen

Tuomioistuimen on kumottava hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko myös, jollei syytettyä nosteta neljän kuukauden kuluessa hukkaamiskieltoa tai vakuustakavarikkoa koskevan määräyksen antamisesta. Tuomioistuin saa tutkinnanjohtajan tai syyttäjän edellä tarkoitettuna määräaikana tekemästä pyynnöstä pidentää tätä aikaa enintään neljällä kuukaudella kerrallaan.

5 luku

Etsintä*Paikkaan kohdistuva etsintä*

1 §

Kotietsintä esineen löytämiseksi

Jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, tai jos selvittävänä ovat yhteisösakon tuomitsemiseen liittyvät seikat, saadaan rakennuksessa, huoneessa taikka suljetussa säilytyspaikassa tai suljetussa kulkuneuvossa, joka on sen hallinnassa, jota on syytä epäillä rikoksesta, toimittaa kotietsintä takavarikoitavan tai väliaikaiseen hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon pantavan esineen tai omaisuuden löytämiseksi taikka muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Paikassa, joka ei ole sen hallinnassa, jota on syytä epäillä rikoksesta, saadaan kotietsintä toimittaa vain, kun rikos on tehty siellä tai epäilty on siellä otettu kiinni taikka muuten voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että etsinnällä löydetään takavarikoitava tai väliaikaiseen hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon pantava esine tai omaisuus taikka muutoin saadaan selvitystä rikoksesta.

Paikassa, johon yleisöllä on pääsy tai jossa rikoksenteijöillä on tapana oleskella taikka sellaista omaisuutta, jota etsitään, on tapana ostaa tai ottaa pantiksi, saadaan kotietsintä 1 momentissa säädetystä tarkoituksessa toimittaa riippumatta rikoksesta säädetystä rangaistuksesta.

2 §

Kotietsintä henkilön löytämiseksi

Edellä 1 §:n 1 momentissa mainitussa etsittävän hallinnassa olevassa paikassa saadaan toimittaa kotietsintä kiinni otettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan taikka sinne rikosasiassa haastettavan vastaajan

taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan tavoittamiseksi.

Muulla kuin etsittävän henkilön hallinnassa olevassa paikassa saadaan kotietsintä toimittaa vain, jos etsittävän henkilön erittäin pätevin perustein voidaan olettaa oleskelevan siellä. Tästä riippumatta etsintä saadaan toimittaa paikassa, johon yleisöllä on pääsy tai jossa rikoksenteijöillä on tapana oleskella.

8 §

Paikantarkastus

Muulla kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitetussa paikassa saadaan, vaikkei yleisöllä ole sinne pääsyä, toimittaa rikoksesta säädetystä rangaistuksesta riippumatta paikantarkastus takavarikoitavan tai väliaikaiseen hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon pantavan esineen tai omaisuuden löytämiseksi taikka muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä. Paikantarkastus saadaan vastaavasti toimittaa 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilön tavoittamiseksi. Paikantarkastuksesta päättää syyttäjä, tutkinnanjohtaja tai tutkija. Paikantarkastukseen ei sovelleta 3—7 §:n säännöksiä kotietsinnästä.

10 §

Henkilöntarkastuksen edellytykset

Sille, jota on syytä epäillä

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta,

2) lievistä pahoinpitelystä,

3) näpistyksestä, lievistä kavalluksesta, lievästä luvattomasta käytöstä, lievistä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta, murtovälineen hallussapidosta,

4) lievistä vahingonteosta tai

5) lievistä petoksesta,

saadaan tehdä henkilöntarkastus takavarikoitavan taikka väliaikaiseen hukkaamiskieltoon tai

vakuustakavarikkoon pantavan esineen tai omaisuuden löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Se, jota ei ole syytä epäillä rikoksesta, saadaan tarkastaa vain, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että tarkastuksessa saateen löytää takavarikoitava taikka väliaikaiseen hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon pantava esine tai omaisuus taikka muutoin saada selvitystä rikoksesta.

11 §

Henkilönkatsastuksen edellytykset

Henkilönkatsastus saadaan 10 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa kohdistaa siihen, jota todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, taikka rattijuopumuksesta tai huumausaineen käyttörikoksesta. Jollei epäilyyn ole todennäköisiä syitä, epäilty saadaan katsastaa vain, jos erittäin pätevin perusteiden voidaan olettaa, että katsastuksessa saatetaan löytää takavarikoitava taikka väliaikaiseen hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon pantava esine tai omaisuus taikka muutoin saada selvitystä rikoksesta.

Jos on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, saadaan DNA-tunnisteen määrittämiseksi tai muun vastaavan tutkinnan suorittamiseksi tarpeellinen henkilönkatsastus tehdä henkilölle, joita ei epäillä kyseisestä rikoksesta, jos tutkinnalla on erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi sen vuoksi, että rikoksen selvittäminen olisi mahdotonta tai olennaisesti vaikeampaa käyttämällä tutkinnan kohteiden oikeuksiin vähemmän puuttuvia keinoja. DNA-tunniste sekä muut vastaavat tutkintatulokset on hävitettävä ja säilytetyt näytteet tuhottava, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

12 §

Henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittaminen

Henkilönkatsastuksen yhteydessä tehtävästä tutkimuksesta ei saa aiheutua tutkittavalle sanottavaa haittaa.

5 a luku

Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu

1 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *telekuuntelulla* viestintämarkkina- (393/2003) tarkoitetun yleisen viestintäverkon tai siihen liitetyn viestintäverkon kautta teleliittymään, sähköpostiosoitteeseen tai muuhun sellaiseen teleosoitteeseen taikka telepäätelaitteeseen tulevan taikka siitä lähtevän viestin kuuntelua tai tallentamista salaa viestin sisällön selvittämiseksi;

2) *televalvonnalla* salassapidettävien tunnistamistietojen hankkimista televiesteistä, jotka on lähetetty 1 kohdassa tarkoitettuun viestintäverkkoon kytketystä teleliittymästä, teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen teleliittymään, teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, sekä matkaviestimen sijaintitiedon hankkimista ja tällaisen teleliittymän tai telepäätelaitteen tilapäistä sulkemista;

3) *teknisellä tarkkailulla*:

a) sellaisen keskustelun tai viestin kuuntelua tai tallentamista salaa teknisellä laitteella, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu (*tekninen kuuntelu*);

b) tietyn henkilön tai paikan, jossa epäillyn voidaan olettaa oleskelevan, jatkuvaa tai toistuvaa kuvaamista tai tarkkailua salaa kiikarilla, kameralla, videokameralla tai muulla sellaisella laitteella tai menetelmällä (*tekninen katselu*); sekä

c) kulkuneuvon tai tavarankuuntelun seurantaan siihen kiinnitetyillä radiolähettimillä tai muulla sellaisella laitteella tai menetelmällä (*tekninen seuranta*).

2 §

Telekuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta,

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta, luvattomasta tiedustelutoiminnasta,

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta, valtiopetoksen valmistelusta,

4) törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä,

5) taposta, murhasta, surmasta,

6) törkeästä vapaudenriistosta, ihmisryöstöstä, panttivangin ottamisesta,

7) törkeästä ryöstöstä, törkeästä kiristyksestä,

8) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta, törkeästä rahanpesusta,

9) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta, kaappauksesta,

10) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettusta terroristisesta tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisesta tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, terroristin rahoittamisesta,

11) törkeästä vahingonteosta,

12) törkeästä kiskonnasta,

13) törkeästä rahanväärennyksestä,

14) törkeästä ympäristön turmelemisesta,

15) törkeästä huumausainerikoksesta taikka

16) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,

rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kuunnella ja tallentaa

televiestejä, joita epäilty lähettää hallussaan olevasta tai oletettavasti muuten käyttämästään teleliittymästä, teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka tällaiseen teleliittymään, teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen tulevia hänelle tarkoitettuja viestejä, jos saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Lupa 1 momentin mukaiseen telekuunteluun voidaan siinä säädetyin edellytyksin antaa myös, kun on syytä epäillä jotakuta liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä sellaisesta

1) törkeästä lahjuksen antamisesta,

2) törkeästä kavalluksesta,

3) törkeästä veropetoksesta, törkeästä avustuspätkästä,

4) törkeästä väärennyksestä,

5) törkeästä petoksesta,

6) törkeästä velallisen epärehellisyydestä, törkeästä velallisen petoksesta,

7) törkeästä lahjuksen ottamisesta, törkeästä virka-aseman väärinkäytöstä,

8) törkeästä säännöstelyrikoksesta,

9) törkeästä sisäpiirintiedon väärinkäytöstä tai törkeästä kurssin vääristämisestä taikka

10) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,

jossa rikoksella tavoitellaan erityisen suurta hyötyä ja rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti.

3 §

Televalvonnan edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) rikoksesta, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,

2) automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta rikoksesta, joka on tehty telepäätelaitetta käyttäen, parituksesta, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta, laittomasta uhkauksesta tai huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä tai

4) terroristisesta tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta,

rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleliittymään, teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen taikka hankkia epäillyn hallussa olevan tai hänen oletettavasti muuten käyttämänsä matkaviestimen sijaintitiedot taikka tilapäisesti sulkea tällainen liittymä tai laite, jos televalvonnalla saatavilla tiedoilla taikka teleliittymän tai telepäätelaitteen sulke- misella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan asianomistajan suostumuksella antaa lupa kohdistaa televalvontaa tämän hallussa olevaan tai muuten käyttämään teleliittymään tai teleosoitteeseen siltä osin kuin se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi. Jos esitutkinta koskee rikosta, jonka johdosta joku on saanut surmansa, luvan myöntäminen ei edellytä surmatun oikeudenomistajien suostumusta.

3 a §

Matkaviestimien sijaintitiedon hankkiminen

Edellä 3 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettujen rikosten esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa saada tieto niistä matkaviestimistä, joista on rikoksen oletettuna tapahtuma-aikana kirjautunut tieto rikoksen oletetun tekopaikan tai muun, rikoksen selvittämisen kannalta merkityksellisen paikan läheisyydessä sijaitsevan tukiaseman kautta telejärjestelmään, jos tietojen saamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

4 §

Teknisen kuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,
- 2) huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä tai

4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta,

rikoksen esitutkintaa toimittava viranomais- nen saa kohdistaa epäiltyyn teknistä kuuntelua, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olet- taan olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen sel- vittämiseksi.

Teknistä kuuntelua saa 1 momentin nojalla kohdistaa epäiltyyn vain hänen ollessaan vaki- tuisen asumiseen tarkoitettujen tilan ulkopuolella. Teknistä kuuntelua saa lisäksi kohdistaa epäiltyyn, joka suorittaa rangaistusta rangaistus- laitoksessa taikka on pakkolaitokseen eristetty tai tutkintavanki, hänen ollessaan sellissään tai vankien käytössä olevissa laitoksen muissa ti- loissa.

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan val- mistelusta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta,

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaaranta- misesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta,

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetokses- ta,

4) törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksi- käytöstä,

5) taposta, murhasta, surmasta,

6) ihmisryöstöstä,

7) törkeästä ryöstöstä,

8) törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta, kaap- pauksesta,

9) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua terroris- tisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terro- ristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen val- mistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terro- ristiryhmän toiminnan edistämisestä, terroris- min rahoittamisesta,

10) törkeästä huumausainerikoksesta tai

11) edellä mainittujen rikosten rangaistavas- ta yrityksestä,

rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa teknistä kuuntelua myös sellaiseen vakituiseen asumiseen tarkoitettuun tilaan, jossa epäilty todennäköisesti oleskelee, jos rikoksen selvittäminen olisi olennaisesti vaikeampaa tai mahdotonta käyttämällä rikoksesta epäillyn tai muiden oikeuksiin vähemmän puuttuvia pakkokeinoja.

Esitutkintaa toimittavalla virkamiehellä on oikeus sijoittaa kuuntelulaite kuuntelun kohteena oleviin tiloihin, jos kuuntelun suorittaminen sitä edellyttää. Virkamiehellä on tällöin oikeus laitteen asentamiseksi ja pois ottamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin tiloihin.

4 a §

Teknisen katselun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, epäiltyyn tai tiettyyn paikkaan, jossa hänen voidaan olettaa oleskelevan, saadaan kohdistaa teknistä katselua, jos katselulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Jos tekninen katselu kohdistuu vankeinhoitolaitoksen huostassa olevaan rangaistusta rangaistuslaitoksessa suorittavaan, pakkolaitokseen eristettyyn tai tutkintavankiin, edellytetään kuitenkin, että epäily koskee rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka huumausainerikosta tai näiden rikosten rangaistavaa yritystä taikka terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua ja että katselulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Teknistä katselua saa kohdistaa epäiltyyn vain hänen ollessaan vakituiseen asumiseen tarkoitettujen tilojen ulkopuolella. Teknistä katselua saa lisäksi kohdistaa epäiltyyn, joka suorittaa rangaistusta rangaistuslaitoksessa taikka on pakkolaitokseen eristetty tai tutkintavanki, hänen ollessaan sellissään tai vankien käytössä olevissa laitoksen muissa tiloissa.

Esitutkintaa toimittavalla virkamiehellä on oikeus sijoittaa katselulaite katselun kohteena oleviin tiloihin, jos katselun suorittaminen sitä edellyttää. Virkamiehellä on tällöin oikeus laitteen asentamiseksi ja pois ottamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin tiloihin.

4 b §

Teknisen seurannan edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, hänen käyttämäänsä kulkuneuvoon tai rikoksen kohteena olevaan tavara-erään saadaan rikoksen selvittämiseksi kohdistaa teknistä seurantaa.

Esitutkintaa toimittavalla virkamiehellä on oikeus sijoittaa seurantalaite seurattavan kulkuneuvon sisälle, jos seurannan suorittaminen sitä edellyttää. Virkamiehellä on tällöin oikeus laitteen asentamiseksi ja pois ottamiseksi salaa mennä kulkuneuvon sisälle.

5 §

Toimenpiteistä päättäminen

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen kirjallisesta vaatimuksesta 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettu tuomioistuimien päättää luvan myöntämisestä:

- 1) telekuunteluun;
- 2) televalvontaan;
- 3) 3 a §:ssä tarkoitettujen matkaviestimien sijaintitiedon hankkimiseen;
- 4) vankeinhoitolaitoksen huostassa olevaan henkilöön kohdistettavaan tekniseen kuunteluun ja tekniseen katseluun, kun rangaistuslaitoksen johtajalle on varattu tilaisuus tulla kuuluksi;
- 5) edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettuun tekniseen kuunteluun; sekä
- 6) tekniseen kuunteluun ja tekniseen katseluun, jossa kuuntelu- tai katselulaite on tarkoitettu sijoittamaan epäillyn käyttämään kulkuneuvoon tai siihen tilaan, jossa epäilty oleskelee.

Jos 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu toimenpide ei siedä viivytystä, pidättämiseen oi-

keutettu virkamies saa päättää toimenpiteestä siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Vaatimus voidaan esittää myös puhelimitse, jolloin sen sisältö on kirjallisesti vahvistettava jälkikäteen. Vaatimus on tehtävä heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua toimenpiteen aloittamisesta.

Tutkinnanjohtajan esityksestä esitutinnan toimittamisesta vastaavan poliisiyksikön päällikkönä tai apulaispäällikkönä toimiva poliisi-mies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta. Tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa päätöksen tekee tullihallituksen valvonta- ja tarkastusyksikön tai tutkintatoimiston taikka tullipiirin päällikkö. Jos tutkinnanjohtajana on virallinen syyttäjä, päätöksen tekee kyseinen syyttäjä.

Jos 3 momentissa tarkoitettu asia ei siedä viivytystä, tutkinnanjohtaja saa päättää asiasta siihen asti, kunnes 3 momentissa tarkoitettu virkamies on ratkaissut kuuntelua koskevan esityksen. Esitys on tehtävä heti kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua kuuntelun aloittamisesta.

Tutkinnanjohtaja päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitettua teknisestä katselusta sekä teknisestä seurannasta.

6 §

Lupa-asian käsittely tuomioistuimessa

Edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun lupa-asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 1 luvussa säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimus on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viipymättä vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä ollessa. Asia ratkaistaan kuulematta rikoksesta epäiltyä taikka teleliittymän, teleosoitteen tai telepäätelaitteen taikka kuunneltavan tai katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiaa teleliittymän tai teleosoitteen haltijalle

on kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei siihen tutkinnallisista syistä ole estettä.

6 a §

Julkinen asiamies

Ottaessaan käsiteltäväksi 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua teknistä kuuntelua koskevan lupa-asian tuomioistuimen on määrättävä kuuntelun kohteena olevan rikoksesta epäillyn ja muiden kuuntelun kohteeksi mahdollisesti joutuvien etuja valvomaan julkinen asiamies.

Julkinen asiamies on velvollinen huolellisesti hyvää asianajotapaa noudattaen valvomaan kuuntelun kohteena olevan rikoksesta epäillyn ja muiden kuuntelun kohteeksi mahdollisesti joutuvien etuja.

Julkisen asiamiehen tehtävää hoitava tai hoitanut ei saa oikeudettomasti paljastaa seikkaa, josta hän on tehtävää suorittaessaan saanut tiedon.

6 b §

Julkisen asiamiehen kelpoisuusvaatimukset

Julkiseksi asiamieheksi on määrättävä suostumuksensa perusteella asianajaja tai julkinen oikeusavustaja. Julkiseksi asiamieheksi määrättävää on kuultava tehtävään määräämisestä.

Julkisen asiamiehen yksittäistapaukseen liittyvien kelpoisuusvaatimusten osalta noudatetaan soveltuvin osin, mitä esitutkintalain 45 §:n 2 momentissa säädetään avustajan yksittäistapauksiin liittyvistä kelpoisuusvaatimuksista.

Julkiselle asiamiehelle annettu määräys voidaan pätevästä syystä peruuttaa.

Julkinen asiamies ei saa ilman tuomioistuimen lupaa panna toista sijaansa.

6 c §

Julkiselle asiamiehelle maksettava palkkio ja korvaus

Julkiselle asiamiehelle maksetaan valtion varoista palkkio ja korvaus noudattaen soveltuvin

osin, mitä oikeusapulain (257/2002) 17 ja 18 §:ssä säädetään avustajan palkkioista ja korvauksista.

Päätökseen, jolla on määrätty julkiselle asiamiehelle palkkiota tai korvausta, saa hakea muutosta. Muutosta haettaessa on noudatettava, mitä valittamisesta asianomaisen tuomioistuimen päätöksestä säädetään.

7 §

Luvan ja päätöksen ehdot

Telekuuntelua ja televalvontaa koskeva lupa voidaan antaa kerrallaan enintään yhdeksi kuukaudeksi. Luvassa on määriteltävä toimenpiteen kohteena oleva teleliittymä, teleosoite tai telepääteläite ja henkilöt. Televalvontaa koskeva lupa voidaan myöntää koskemaan myös päätöstä edeltänyttä tiettyä aikaa, joka voi olla kuukaudesta pidempi. Tuomioistuimien voi liittää lupaan muitakin rajoituksia ja ehtoja. Matkaviestimien sijaintitiedon hankkimista koskevassa luvassa on mainittava ajanjakso ja tukiasema, jota lupa koskee.

Teknistä kuuntelua koskeva lupa tai päätös voidaan antaa kerrallaan enintään yhdeksi kuukaudeksi. Teknistä tarkkailua koskevassa luvassa tai päätöksessä on mainittava ne henkilöt ja paikat sekä kulkuneuvot ja tavaraerät, joihin pakkokeino saadaan kohdistaa. Lupaan tai päätökseen voidaan liittää muitakin rajoituksia ja ehtoja.

9 §

Teleyrityksen avustamisvelvollisuus

Teleyrityksen on suoritettava televerkkoon telekuuntelun ja -valvonnan edellyttämät yhteydennotot sekä annettava tutkinnanjohtajan käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Teleyrityksen

on lisäksi annettava tutkinnanjohtajan käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Esitutkinnan toimittajalla sekä toimenpiteen suorittajalla ja avustavalla henkilöstöllä on telekuuntelua varten tarpeellisen yhteyden kytke-
miseksi oikeus päästä myös muihin kuin teleyrityksen hallinnassa oleviin tiloihin, ei kuitenkaan asuintiloihin.

11 §

Toimenpiteen lopettaminen ja pakkokeinon käytöstä ilmoittaminen

Kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi tai esitutkinta muuten on päätetty lopettaa, epäilylle on ilmoitettava häneen kohdistetuista tässä luvussa tarkoitetuista pakkokeinoista. Jollei asiassa ole päätetty tutkinnan lopettamisesta tai asiaa saatettu syyttäjän harkittavaksi vuoden kuluessa pakkokeinon käytön lopettamisesta, pakkokeinon käytöstä on viimeistään tällöin ilmoitettava epäilylle. Tuomioistuimien voi tutkinnanjohtajan esityksestä tärkeästä tutkinnallisesta syystä päättää, että ilmoitus saadaan tehdä myöhemmin tai että se saadaan jättää tekemättä.

13 §

Ylimääräisen tiedon säilyttäminen

Telekuuntelulla tai teknisellä kuuntelulla saatu ylimääräinen tieto, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten telekuuntelua tai teknistä kuuntelua koskeva lupa tai päätös on annettu, on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Tieto saadaan kuitenkin säilyttää ja tieto tallettaa poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa (509/1995) tarkoitettuihin esitutkintaviranomaisten rekistereihin, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkin-

nassa saadaan käyttää telekuuntelua tai teknistä kuuntelua, taikka tietoa tarvitaan rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseen. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä vielä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Edellä 3 a §:ssä tarkoitetut matkaviestimien sijaintitiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

14 §

Korvauksen suorittaminen

Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitettu viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksen maksamisesta päättää tutkinnan suorittaneen poliisilaitoksen tai poliisin valtakunnallisen yksikön päällikkö taikka hänen määräämänsä henkilö taikka tullihallituksen valvontaja tarkastusyksikön päällikkö.

Päätökseen haetaan valittamalla muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

6 luku

Muut pakkokeinot

5 §

DNA-tunnisteiden määrittäminen ja tallettaminen

Rikoksesta epäillylle saadaan tehdä DNA-tunnisteen määrittämistä varten tarpeellinen henkilönkatsastus, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. DNA-tunniste saadaan poliisilain (493/1995) 1 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tallettaa poliisin henkilörekisteriin. Poliisin henkilörekisteriin ei saa tallettaa DNA-tunnistetta, joka sisältää tietoa rekisteröitävän muista henkilökohtaisista ominaisuuksista kuin sukupuolesta. DNA-tunnisteiden poistamisesta rekisteristä säädetään poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11 päivänä heinäkuuta 1997 annetun lain (689/1997) 1 luvun 8 a § ja 14 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 8 a § laissa 894/2001 ja 14 §:n 1 momentti laissa 1250/1999, sekä

lisätään 1 lukuun uusi 8 b § seuraavasti:

1 luku

Syyteoikeudesta

8 a §

Ennen syyteratkaisun tekemistä syyttäjä voi kutsua asianosaisen ja hänen avustajansa tai asiamiehensä suulliseen neuvotteluun, jos se on eduksi syyteratkaisun tekemiselle tai asian käsittelylle tuomioistuimessa.

Jos rikoksesta epäilty on alle 18-vuotias, syyttäjän on kiireellisesti ratkaistava, nostaako hän rikoksesta syytteen. Myös syyte on nostettava ilman viivytystä.

8 b §

Jollei yleinen etu muuta vaadi, syyttäjä saa jättää menettämiskaavan esittämättä, jos:

1) hyöty taikka esineen tai omaisuuden arvo on vähäinen;

2) vaatimuksen perusteiden selvittämisestä tai sen käsittelemisestä tuomioistuimessa aiheutuisi asian laatuun nähden ilmeisen kohtuuttomia kustannuksia; tai

3) rikoksesta jätetään syyte nostamatta 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla.

14 §

Asianomistaja saa itse nostaa syytteen rikoksesta vain, jos virallinen syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai esitutkintaviranomainen taikka syyttäjä on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se keskeytetään taikka lopetetaan. Asianomistajan oikeudesta nostaa syyte julkista tehtävää hoidettaessa tehdystä rikoksesta säädetään perustuslain 118 §:n 3 momentissa.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki**poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa 3 päivänä marraskuuta 1995 annetun lain (1251/1995) 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

4 §

Toimivaltuudet

— — — — —
Toimivaltuuksia käytettäessä on soveltuvin osin meneteltävä siten kuin esitutkintalaissa, pakkokeinolaissa ja poliisilaissa säädetään. Pakkokeinolain 5 a luvun 5 §:n 3 momentissa tarkoitusta teknisestä kuuntelusta päättää tutkinnanjohtajan esityksestä pääesikunnan tutkintaosas-

ton päällikkönä toimiva virkamies, tai tämän ollessa tutkinnanjohtaja, pääesikunnan operaatiopäällikkö. Jos asia ei siedä viivytystä, tutkinnanjohtajalla on pakkokeinolain 5 a luvun 5 §:n 4 momentissa säädetty toimivalta päättää toimenpiteen aloittamisesta.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

poliisin henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään poliisin henkilörekistereistä 7 päivänä huhtikuuta 1995 annettuun lakiin (509/1995) uusi
24 g § seuraavasti:

24 g §

DNA-tunnisteiden poistaminen poliisin henkilörekisteristä

Pakkokeinolain 6 luvun 5 §:n nojalla poliisin henkilörekisteriin talletettu DNA-tunniste poistetaan rekisteristä yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän tekemästä päätöksestä, jonka mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta, taikka

siitä, että rekisteröityä vastaan nostettu syyte on lainvoimaisella tuomiolla hylätty tai rangaistus poistettu. Jollei tunnistetta ole aikaisemmin poistettu, se poistetaan viimeistään 10 vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta. Säilytetyt näytteet tuhotaan samalla kun niitä vastaavat DNA-tunnisteet poistetaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

rikoslain 10 luvun 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 10 luvun 9 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 875/2001, seuraavasti:

10 luku

Menettämisseuraamuksista

9 §

Menettämisseuraamuksen vaatiminen

nojalla syyttäjä saa jättää menettämisseuraamuksen esittämättä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain
1 luvun 8 b §:ssä säädetään perusteista, joiden

Helsingissä 17 päivänä helmikuuta 2003